

О.Ю. ШОСТКО:

Слід констатувати, що дуже мало праць у сфері порівняльної кримінології існує в Україні і світі. Зупинюся на такому аспекті міжнародної злочинності, як організована злочинність. Міжнародна

кримінологія, на мою думку, повинна зосереджувати свою увагу передусім на протидії транснаціональним злочинам. Міжнародна кримінологія, її результати, можуть бути корисними при вивченні детермінант організованої злочинності. В країнах Європи вже давно визнали, що потрібні кооперативні заходи у сфері протидії організованої злочинності. Вимагає підвищення рівень міжнародного інституційного співробітництва. Законодавці повинні усувати перепони, що існують на шляху такого співробітництва.

Європейські кримінологи вивчають проблему міжнародної кримінології переважно в рамках традиційної кримінології. Проблема тероризму поодиноці вирішити неможливо, а тому необхідно об'єднати зусилля кримінологів з різних країн світу. Потрібно досліджувати погляди вчених інших держав стосовно цих проблем. На рівні кримінологічної науки порівняльні дослідження майже не проводяться, хоч в той же час діє Міжнародне кримінологічне товариство та Європейське кримінологічне товариство. Слід погодитися з Олександром Миколайовичем Костенко в тому, що для дослідження міжнародної злочинності і для протидії міжнародній злочинності слід знаходити нові підходи. Потрібно вирішити вихідне питання про те, чи є міжнародна кримінологія галуззю кримінології чи окремим напрямком.

Необхідно напрацювати спільні підходи до протидії транснаціональним злочинам, зокрема транснаціональній організованій злочинності. Регіональним та міжнародним організаціям, що займаються питаннями протидії злочинності, потрібно надати адекватні відповіді на глобальну злочинність. Потрібно вживати відповідних заходів, які були б спрямовані на нейтралізацію і послаблення чинників, що впливають на поширення і розвиток цього різновиду злочинності.

Безумовно, напрацювання в рамках міжнародної кримінології не можуть реалізовуватися лише в межах однієї держави. На рівні європейських держав в ХХ-ХХІ ст.ст. зрозуміли, що протидіяти транснаціональній організованій злочинності потрібно спільно, включаючи міжнародне співробітництво на рівні правоохоронних

органів, тобто міжнародне інституційне співробітництво. В конвенціях Ради Європи, інших міжнародних документах вказується, що держави повинні усувати законодавчі колізії, що створюють перешкоди для співробітництва держав з цих питань, які заважають єдиному розумінню основних понять у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності і притягувати злочинців до відповідальності. Тобто увага приділяється узгодженим діям на рівні відповідних міжнародних організацій з одного боку і правоохоронних органів – з іншого. В Україні на рівні вчених дійшли консенсусу стосовно цієї проблеми. Вона так би мовити вирішується науково. Але якщо ми ведемо мову про співробітництво вітчизняних правоохоронних органів з компетентними європейськими структурами та правоохоронними органами інших держав, то в даному випадку виникає багато непорозумінь. Існують нові інструменти міжнародного співробітництва, які наша держава ефективно не використовує. По-перше, це співробітництво з такими наднаціональними структурами, як Євроюст, Європол, Європейська служба протидії шахрайству (OLAF) та ін.

З метою підвищення ефективності співпраці між компетентними установами держав-членів ЄС під час розслідування та судового розгляду серйозних транснаціональних злочинів, вчинених організованими злочинними угруповуваннями, 28 лютого 2002 року було утворено Європейську організацію з питань юстиції. Дана установа є самостійним юридичним органом ЄС та першою постійно діючою мережею установ юстиції у світі, до основного завдання якої належить розширення співробітництва в системі кримінальної юстиції серед європейських держав. Євроюст покликаний сприяти виконанню запитів про правову допомогу для забезпечення результативності розслідування у кримінальних справах про транснаціональні злочини.

Євроюст – це об'єднання прокурорів, суддів та інших високопосадовців у правоохоронній сфері ЄС. Євроюст допомагає в розслідуванні найбільш небезпечних злочинів. У 2007 р. був прийнятий протокол Ради ЄС, яким закладено основу функціонування такого

спільного механізму як спільні слідчі команди, які можуть створюватися як Євроюстом, так і Європолом. До складу цих спільних слідчих команд входять співробітники правоохоронних органів різних держав.

На території певних держав прерогативою проведення оперативних заходів володіють виключно оперативні підрозділи цієї держави. Інколи вони не бажають ділитися напрацьованим досвідом. В Україні на даний час зазначені заходи не впроваджуються, хоча в проєкті Кримінально-процесуального кодексу України передбачені положення про спільні слідчі команди. І якщо Україна ратифікує Додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах, то можна буде застосовувати і цей інструмент в протидії, в тому числі, організованій злочинності.

Євроюст, сприяючи протидії транснаціональній організованій злочинності, впродовж 2006-2007 років створив 12 спільних слідчих груп (2006 – 2, 2007 – 10) для розслідування злочинів у сфері контрабанди наркотиків, шахрайства, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, тероризму, торгівлі людьми та пограбувань.

Євроюст та Європол практично впроваджують такі ефективні заходи, як інститут офіцерів зв'язку і спільні слідчі групи. Європол веде боротьбу з нелегальною торгівлею наркотичними засобами, радіоактивними та ядерними відходами, що також можуть використовуватися терористами. Європол також веде боротьбу проти нелегальної міграції на території ЄС, підробки грошових знаків і відмивання «брудних» грошей. Якщо злочин входить до компетенції Європолу, можливі спільні розслідування. Аналітичний підрозділ Європолу проводить дослідження у сфері організованої злочинності і аналізує на випередження, надає рекомендації офіцерам Європолу стосовно того, які способи вчинення злочинів є найбільш типовими на європейському континенті і як потрібно на них впливати спільними заходами. Європол співпрацює з усіма державами-членами ЄС. І, що цікаво, Європол має угоди про співробітництво також з третіми державами. До речі, РФ має угоду з Європолом, укладену декілька років тому, Україна знаходиться на початковому етапі переговорів

з метою підписання угоди з цією структурою. І однією з перешкод в цьому плані виступає те, що в Україні відсутні відповідні закони, що були б спрямовані на захист інформації про особу. Україна не приєдналась до європейських конвенцій про захист персональних даних. Значна увага в Євроюсті приділяється захисту прав і основних свобод кожної людини, зокрема, праву на повагу до приватного життя з урахуванням збільшення транскордонного потоку персональних даних, що піддаються автоматизованій обробці.

Термін «персональні дані» означає будь-яку інформацію про певну фізичну особу чи відомості, за допомогою яких така особа може бути ідентифікована. «Автоматизована обробка» включає в себе наступні операції, які здійснюються повністю чи частково за допомогою автоматизованих засобів: збереження даних; здійснення логічних чи арифметичних операцій з цими даними; їх зміна, видалення, пошук чи розповсюдження.

Питання захисту персональних даних є ключовим питанням для Євроюсту, оскільки у процесі роботи постійно виникає необхідність отримувати, зберігати та використовувати ці відомості під час співпраці з компетентними установами різних держав.

Зазначені питання детально регламентовані у Конвенції Ради Європи від 28 січня 2001 року «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних». Однак, Україна на сьогодні ще не ратифікувала цієї Конвенції і, відповідно, не привела національне законодавство у відповідність з нею. Передусім через відсутність законодавчого регулювання в Україні питань захисту персональних даних між Україною та Євроюстом не підписано Угоди про співробітництво.

В ході проведеного мною дослідження в котрий раз підтвердилося те, що головний удар, який може бути нанесений злочинцям – це перекриття їх фінансових потоків, вилучення злочинних доходів. Численні конвенції націлюють держави на застосування такого заходу як конфіскація майна злочинців. Положення Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності, Конвенції проти корупції, Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію до-

ходів, отриманих злочинним шляхом націлюють держави на більш ефективніше і частіше використання цього засобу.

Нині все більше держав впроваджують принцип, згідно якого тягар доведення законності походження майна покладається на злочинця. На основі вивчення КК багатьох держав можна зробити висновки, що Велика Британія, Італія, Польща, Франція у своїх кримінальних кодексах закріпили цей принцип. У цьому зв'язку виникає питання про порушення принципу презумпції невинуватості. На це питання дав відповідь Європейський суд з прав людини, який у декількох своїх рішеннях вказав, що презумпція вини від контрабанди наркотиків застосовується не як захід для визнання вини злочинця, а як спосіб, що дає змогу суду визначити розмір конфіскації, який має бути належним чином визначений в судовому рішенні. Тобто, в багатьох міжнародних документах, які ратифікувала Україна в тому числі, рекомендується впроваджувати цей принцип, хоча виникає багато питань стосовно доведення того, що майно належить цьому злочинцю. Держави безумовно мають різну практику застосування цього принципу. Серед європейських держав найбільш ефективно застосовують цей принцип Італія та Великобританія. США має одне з найбільш розвинутих законодавств в цій сфері. В деяких державах положення про конфіскацію майна містяться не в кримінальному кодексі, а в цивільному. На європейському рівні, на рівні ООН існує тенденція націлення держав світу на впровадження найбільш ефективних заходів протидії найнебезпечнішим видам транснаціональної злочинності і, на мій погляд, це і є предмет дослідження цієї підгалузі, частини (напрямую) кримінології, яку ми називаємо міжнародною або порівняльною кримінологією.

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

МІЖНАРОДНА КРИМІНОЛОГІЯ:

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Одеса
Фенікс
2010

ББК 67.51я43
УДК 343.9(082)
М 58

Редакційна колегія журналу «Юридичний вісник»:

М.П. Орзіх (гол. редактор), В.Б. Авер'янов, Ю.П. Алєнін, В.С. Балух, С.В. Ківалов,
О.В. Луначенко, В.К. Мамутов, Ю.М. Оборотов, Б.А. Пережняк (зам. гол. редактора),
П.М. Рабінович, В.А. Серафімов, Є.О. Харитонов.

Міжнародна кримінологія: стан і перспективи / Збірник матеріалів круглого столу. – Одеса : Фенікс, 2010. – Б-ка журналу «Юридичний вісник». – 324 с.

ISBN 978-966-438-.....

У збірнику вміщено матеріали Круглого столу «Міжнародна кримінологія: стан і перспективи», який відбувся на кафедрі міжнародного права Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету 26 лютого 2010 р. У ньому вперше у вітчизняній юридичній літературі йдеться про актуальність виокремлення нового напрямку науки кримінології – міжнародної кримінології.

Постановою Президії ВАК України від 9 червня 1999 р. журнал включено до переліку наукових видань, в яких можуть публікуватись основні результати дисертаційних робіт.